

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårds- och fiskeenheten
Jennifer Hood
0521- 60 54 85

BESLUT
2004-02-02

Diarienummer:
511-45913-2002

Sida
1(10)

Enligt sändlista

Naturreservatet Lysegården i Kungälv kommun

Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov av och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Hur man överklagar
Bilaga 6. Sändlista

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med streckad röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Lysegården**.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252), fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- ?? bevara ett lövskogsområde med rik epifytflora och dramatisk skogsdynamik i ett västsvenskt lerområde.
- ?? bevara källpåverkade miljöer och en talusbrant med rik flora och fauna.
- ?? bevara de kvartärgeologiska landformer som förekommer inom området.
- ?? bevara vattenmiljön och ravinskogen i Valleråns dalgång, samt dess värden för djur och växter, bl a som reproduktionslokal för havsöring.
- ?? följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Reservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.
- ?? bevara och förbättra den gynnsamma bevarandestatusen hos de naturtyper och arter som ingår i EU:s habitatdirektiv och som finns inom reservatet; klippvegetation på silikatrika bergssluttningar (8220), boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020), ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160), lind-lönnskogar i sluttningar och raviner (9180) och *Vertigo angustior* smalgrynsnäcka (1014).

Syftet skall tryggas genom att:

- ?? lövskogen skyddas mot avverkning och exploatering och lämnas till fri utveckling.
- ?? käll- och bäckmiljöer samt talusbranten skyddas mot ingrepp som kan förstöra deras naturvärden.
- ?? naturliga processer som t ex ras och småskred får fortgå obehindrat i området.
- ?? Valleråns dalgång skyddas mot åtgärder som kan spoliera dess värden för djur och växter.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. *Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden*

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inte tillåtet att:

1. uppföra ny byggnad eller annan anläggning.
2. uppföra mast, antenn, torn eller anlägga mark- eller luftledning.
3. anlägga väg eller parkeringsplats.
4. spränga, borra, schakta, tippa och fylla ut med massor.
5. dika, muddra, dämma, valla in eller avleda vatten.
6. anordna upplag.
7. avverka träd, röja, gallra, så eller plantera skog eller utföra annan skogsvårdsåtgärd.
8. skada eller ta bort vindfälle, torraka, låga eller annat dött träd.
9. bedriva täkt i någon form.
10. plantera in djur- eller växtart.
11. plöja eller gödsla betesmark kring Vallerån och Klovattenbäcken.
12. använda bekämpningsmedel.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

13. använda Vallerån med biflöden för bevattning eller annan typ av vattenuttag. Detta gäller inte befintliga dammar på golfbanan.
14. anlägga nya stigar.

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplan får utföras, av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna.

Större delen av reservatet ingår i Natura 2000. Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd från Länsstyrelsen för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Detta gäller även sådana verksamheter och åtgärder som inte omfattas av reservatsföreskrifterna.

En vattentäkt som förser Kungälv kommun med vatten är belägen strax utanför reservatsområdet. Verksamheten regleras genom vattendom meddelad den 27 februari 1989 av Vattendomstolen. Vid en eventuell omprövning av gällande vattendom bör inte ett ökat uttag av vatten tillåtas om det riskerar att medföra skador på Valleråns biologiska värden. Anläggningar och åtgärder som är nödvändiga för vattentäktens verksamhet får utföras utan hinder av reservatsföreskrifterna. Innan arbeten utförs skall dock samråd ske med Länsstyrelsen.

Utan hinder av föreskrift A7 och A8 får markägare/arrendator till fastigheten Valler 1:2 inom skötselområde 10 och 12 ta bort enstaka träd då det är uppenbart att trädet riskerar att förhindra framkomligheten för betesdjur eller riskerar att skada stängsel. Träden ska så långt det är möjligt lämnas kvar inom reservatsområdet.

Utan hinder av föreskrift A7 och A8 får markägare/arendator till fastigheten Lid 1:18 inom skötselområde 7, 8, 9, 10 och 12 ta bort enstaka träd då det är uppenbart att trädet riskerar att förhindra framkomligheten för betesdjur eller riskerar att skada stängsel. Träden ska så långt det är möjligt lämnas kvar inom reservatsområdet.

Träd och grenar som faller på mark som omgärdar reservatet får tas bort, och ska så långt det är möjligt läggas tillbaka in i reservatsområdet.

Utan hinder av föreskrifterna får en ny vattenledning dras från anslutningspunkten på golfbanan till Lysegårdens Fritidsområde på fastigheten Slätten 1:3 i enlighet med detaljplan fastställd 2003-02-03.

Normalt underhåll av befintliga vägar inom reservatet får utföras utan hinder av föreskrifterna. Ledningar får grävas ner inom vägområdet, d v s grusväg och intilliggande diken, under förutsättning att åtgärden endast sker inom vägområdet samt att ingen åverkan sker på reservatet utanför vägområdet.

Normalt underhåll av befintliga vattenledningar, dräneringar och kraftledningar i området får utföras utan hinder av föreskrifterna. Markskador skall undvikas så långt det är möjligt. Samråd skall om möjligt ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. I annat fall skall samråd ske i efterhand.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. Märka ut reservatet.
2. Sätta upp informationstavla på plats som anges i bifogad skötselplan.
3. Utföra åtgärder enligt till beslutet hörande skötselplan, såsom avverkning av gran och röjning vid behov framför vattenfallet.

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

1. Naturvårdsförvaltare är Västkuststiftelsen. Förvaltningen skall ske i samverkan med Kungälv kommun.
2. Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. framföra motordrivet fordon eller cykla annat än på befintliga vägar.
2. plocka, gräva upp eller samla in kärlväxter, mossor, lavar, insekter och svampar, med undantag av bär och matsvamp.
3. skada eller ta bort döda träd och vindfällan.

4. skada eller göra åverkan på levande träd och buskar.
5. tälta eller ställa upp husvagn.
6. medföra hund som inte är kopplad. Gäller ej jägare med jakträtt vid jakt.
7. göra upp eld.
8. rida annat än på befintliga vägar och stigar (se karta 3.2).
9. utöva klättring i bergsbranterna.

Administrativa data

Namn:	Lysegården
Kommun:	Kungälv
Areal:	29,2 ha
Fastigheter och ägare:	<u>Honeröd 8:1</u> Otto och Ann-Cathrine Jakobsson, Honeröd 140, 442 92 Romelanda <u>Honeröd 9:1</u> Lars-Harry och Ing-Marie Svensson, Broan 140, 442 92 Romelanda <u>Lindebacken 1:1</u> Einar Jacobsson, Lindebacken 130, 442 92 Romelanda Rose-Marie Johansson, Lindebacken 120, 442 92 Romelanda Agnes Karlssons dödsbo, Åsgatan 12, 442 30 Kungälv <u>Lysegården 1:1, Romelanda-Bräcke 1:1, Sandlid 1:1,</u> <u>Romelanda-Bräcke 1:1 och Sandlid 1:1 (gem. mark)</u> Roger Engström, Lysegården 140, 442 92 Romelanda Lena Jonsson Engström, Lysegården 120, 442 92 Romelanda Assar Engström, Sjökortsvägen 5, 423 38 Torslanda <u>Romelanda-Lid 1:18</u> Roy och Åke Johansson, Lid 110, 442 92 Romelanda <u>Valler 1:2</u> Mats Gustavsson, Valler 340, 442 92 Romelanda Stina Gustavsson, Norrmannebo 310, 442 92 Romelanda <u>Valler 1:4</u> Jan Berntsson, Valler 280, 442 92 Romelanda
Naturvårdsförvaltare:	Västkoststiftelsen
Natura 2000:	Lysegården SE0520049
(se bilaga 3.3)	Lysegården Östra SE0520180

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Lysegården ligger ca 2,5 km norr om Diseröd i Kungälvs kommun. Ungefär mitt i reservatet bildar Vallerån ett ca 38 meter högt vattenfall ner längs berget Örnekulans sydsida. Reservatets västra del kallas för Varpedalen och utgörs av ädellövskog. Längs rasbranten i övre delen växer framför allt ek och hassel och här finns gott om död ved. På några ställen rinner vatten ner från berget. Här har man funnit två rödlistade och starkt sydliga och värmekrävande svamparter; cinnobermussling *Crepidotus cinnabarina* och orangebrun giftspindling *Cortinarius orellanus*. Lysegården är en av de hittills endast fyra kända lokalerna för cinnobermussling i Sverige. I de lägre liggande delarna av Varpedalen har bäckar och källor skurit sig djupt ner i lerlagren. Här växer ask-alskog som är rik på död ved i alla former, och som hyser ett antal signalarter. Skogen består av en första generationens träd

och här saknas därför synliga spår efter skogsbruk. Almen, som förut var samdominant med asken, har drabbats hårt av almsjukan och de flesta grova träden står kvar som torrakor.

Nedanfö r vattenfallet fortsätter Vallerå n österut mot Göta Älv i ett vackert meandrande förlopp. Ravinskogen i åns dalgång utgö rs huvudsakligen av al, med tät undervegetation av hägg, och med inslag av alm och ask. Även här har en del almar drabbats av almsjukan, och det finns rikligt med både grova träd och död ved längs ån. Epifytfloran är välutvecklad och här återfinns en rad signalarter. Vallerå n har höga fiskeribiologiska värden då den utgö r livsmiljö och reproduktionsplats för havsöring. De viktigaste biotoperna finns i de övre delarna av dalgången, där ån har ett forsande och stråkande förlopp. Kalkning av Vallerå n utfö rs regelbundet inom ramen för Länsstyrelsens kalkningsverksamhet.

Reservatets nordöstra del utgö rs av en blockrik talusbrant, öster om vattenfallet, vid Örnekulans sydslutning. Ask-almaskogen vid rasbranten hyser många västliga epifyter och har en väl utvecklad epifytisk mossflora. Almsjukan har lett till att vissa delar numera helt domineras av ask. I den här delen av reservatet finns gott om rödlistade arter och signalarter. I rasbranten förekommer smalgrynssnäcka *Vertigo angustior* som är utpekad som en s k Natura 2000-art enligt Habitatdirektivet (92/43/EEG). De övre delarna av bergsslutningen utgö rs av krattekskog med stort inslag av tall och en.

Sammanfattningsvis kan reservatets högsta naturvärden sägas vara knutna till lövskogarna, den rika kryptogamfloran med suboceaniska och sydliga arter samt bäckmiljöer med intilliggande sippervattenytor med en intressant geomorfologi.

Friluftsliv

Inom reservatet finns inga anordningar eller anläggningar för friluftslivet. Området nyttjas idag i liten utsträckning till friluftsliv. En del ridning förekommer inom området. Antalet besökare förväntas inte öka för att området skyddas som naturreservat.

Markanvändning

Reservatet gränsar till en golfbana i söder och planterad barrskog i nordväst och sydväst. Valleråns dalgång omges på båda sidor av uppodlad åkermark. Delar av dalgången används idag som betesmark. Vid vattenfallet och längs Vallerå n fanns det förr kvarnar. Valleråns dalgång nyttjades förr som betesmark, medan resten av reservatet endast anges som utmark på äldre kartor.

Bebyggelse och anläggningar

Inom reservatet finns inga byggnader. Vid golfbanan finns vattenledningar hörande till vattentäkten i närheten av reservatet. En högspänningsledning (jordkabel) tillhörande Kungälv Energi korsar södra delen av Varpedalen och en lågspänningsledning (delvis jordkabel och delvis luftledning) tillhörande samma bolag korsar reservatet i höjd med vattenfallet. Vid

utkanten av reservatet vid Klovattenbäcken går en högspänningsledning (jordkabel), också den tillhörande Kungälv Energi, längs med vägen. I västra delen av reservatet finns en grusväg som leder fram till dammen ovanför vattenfallet samt till en pumpanläggning nedanför berget hörande till vattentäkten.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Reservatet ligger inom området av riksintresse för naturvård Göta och Nordre Älvs dalgångar (NRO 14122). Områdets värden finns beskrivna i bl a: ädellövskogsinventeringen för f d Göteborgs och Bohus län (klass 1), ädellövskogsinventeringen för Kungälv kommun (klass 1), samt i Värdefulla odlingslandskap i Göteborgs- och Bohus län (klass N3/K1). Stora delar av reservatet har av Skogsvårdsstyrelsen klassats som nyckelbiotoper.

Kommunal översiktsplan

Delar av området omfattas av FÖP (fördjupad översiktsplan) för Diseröd (antagen 1991-08-28). De delar av Varpedalen och Vallerån som ligger närmast golfbanan anges som rekreationsområde, medan övriga delar utpekats som naturområde. Ett mindre avsnitt av Vallerån betecknas naturområde/park. Rekreationsområde avser område för t ex golfbana. Naturområde avser särskilt värdefulla naturområden där all form av exploatering och nybebyggelse skall undvikas.

Vattenskyddsområde

Området närmast omkring vattenfallet ingår i skyddsområdet för vattentäkten vid Lysegården (vattendom från 1973-03-28 och 1989-02-27). Vattentäkten togs i drift 1975. Från början utnyttjades den naturliga tillgången på grundvatten, men på 1980-talet byggdes anläggningen ut för infiltration av ytvatten. Som ytvattentäkt utnyttjas Kvarndammen strax ovanför vattenfallet med Drypesjön som huvudmagasin.

Internationell betydelse

Större delen av området ingår i Natura 2000, enligt habitatdirektivet (92/43 EEG). Den västra delen ingår i objekt nr SE0520049, Lysegården och den östra i objekt nr SE0520180, Lysegården Östra.

Befintliga områdesskydd

Vallerån omfattas av strandskydd enligt 7 kap 13 § miljöbalken.

Behov och motiv för skydd

Lövskogen och vattenmiljöerna vid Lysegården har goda förutsättningar för ett rikt djur- och växtliv, bl a genom död ved i olika former, omväxlande topografi, brynmiljöer och vattendrag av skiftande storlek och karaktär. Området hyser ett flertal rödlistade kryptogamer vilka endast finns på ca 20 lokaler totalt i Sverige. Genom att avsätta området som naturreservat bidrar man till dessa arters långsiktiga överlevnad i landet. Skogstyperna ask-almskog, askskog och ek-hasselskog har små skyddade arealer i regionen,

och genom att säkerställa området som naturreservat avhjälpes denna brist till viss del genom att den totala skyddade arealen ökar. Vallerån är ett relativt orört, meandrande vattendrag med omväxlande forsande, stråkande och lugnflytande partier. Ån med biflöden har betydelse som lek- och uppväxtområde för havsöring. En förutsättning för att de höga naturvärdena ska bestå är att området skyddas mot bl a avverkning, exploatering, uttag av vatten och insamling av djur- och växtarter.

Länsstyrelsen anser att skydd av områdets höga naturvärden är ett angeläget allmänt intresse, och även av internationellt intresse, eftersom området ingår i EU:s nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

Med hänsyn till områdets värden och reservatets syften kommer pågående markanvändning att försvåras avsevärt. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Reservatsföreskrifterna är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna motsvarar behovet av skydd för att reservatets syften skall uppnås. Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken samt med kommunens översiktsplan.

Vattentäkten vid Lysegården är en av de täkter som förser Kungälv kommun med vatten. Länsstyrelsen anser att verksamheten är så pass angelägen att åtgärder och anläggningar som är nödvändiga för vattentäktens drift får utföras utan hinder av reservatsföreskrifterna. För att påverkan på reservatet ska bli så begränsad som möjligt ska dock alltid samråd ske med Länsstyrelsen innan åtgärder vidtas som påverkar naturmiljön. Normala underhållsåtgärder behöver inte anmälas för samråd. Eftersom större delen av reservatet ingår i Natura 2000 gäller även 7 kap 28 a § miljöbalken: För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område krävs tillstånd från Länsstyrelsen.

Ärendets handläggning

Lövskogsområdet väster om vattenfallet vid Lysegården förankrades hos berörda markägare som Natura 2000-område under 1998 (Lysegården SE0520049). Lövskogen och bergsbranten öster om vattenfallet samt Valleråns dalgång förankrades som Natura 2000-område hos markägarna 2000 (Lysegården Östra SE0520180). Regeringen fattade beslut 1998 respektive 2000 att föreslå de två områdena till EU-kommissionen som del av Sveriges bidrag till Natura 2000-nätverket.

Länsstyrelsen tog under sommaren 2002 initiativ till reservatsbildning av området. Berörda mark- och sakägare har under våren 2003 förelagts med stöd av 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m m att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan. Önskemål har inkommit om en mindre justering av reservatsgränsen intill befintlig grustäkt utanför reservatsområdet samt önskemål om att förtydliga

i föreskrifterna att eventuella vatten- och elledningar vid behov får grävas ner i de grusvägar som finns i reservatet. Länsstyrelsen har tillgodosett synpunkten vad gäller formulering av föreskrifter, men gjort bedömningen att den ursprungliga gränsdragningen vid grustäkten är väl motiverad ur naturvårdssynpunkt och således inte ändrat reservatsgränsen.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Kungälv kommun, Skogsvårdsstyrelsen och SGU. Naturvårdsverket har inte fått förslaget på remiss i enlighet med verkets skrivelse 2002-01-30, dnr 312-1065-02 No. SGU och miljö- och byggnadsnämnden i Kungälv kommun har inkommit med yttranden i vilka de tillstyrker bildande av reservatet.

Naturskyddsföreningen, Västkoststiftelsen, Bohusläns Museum, Göteborgs Svampklubb, Bohusläns flora, Västsvenska Entomologklubben, Ornitologiska föreningen i Göteborg och Bohuslän och Bohusläns klätterklubb har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande. Göteborgs Svampklubb och Naturskyddsföreningens krets i Kungälv har inkommit med yttrande i vilket de ställer sig positiva till reservatsbildningen.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge undantag från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut.

Regeringen har med stöd av 7 kap 28 § miljöbalken förklarat större delen av området som särskilt bevarandeområde ingående i EU:s Natura 2000-nätverk, enligt direktivet 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (Habitatdirektivet). För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i det särskilda bevarandeområdet krävs tillstånd, förutom om verksamheten eller åtgärden direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om villkoren i 7 kap 28 b § miljöbalken är uppfyllda, eller om regeringen har gett tillåtelse och villkoren i 7 kap 29 § miljöbalken är uppfyllda.

Ansvarsfördelning vid insektsangrepp eller liknande

Eftersom området i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfäll och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter reservatsbildningen att vara statens ansvar.